

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 10, 2021 | 28.10.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.10.3](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.10.3)

УДК 332.012(330.341:608)

Н. М. Андреева,

д. е. н., професор, головний науковий співробітник відділу економіко-екологічних проблем приморських регіонів, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ
ORCID ID: 0000-0002-9960-559X

Г. О. Тютюнник,

к. е. н., науковий співробітник відділу економіко-екологічних проблем приморських регіонів, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ
ORCID ID: 0000-0003-4864-6129

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ТА ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ: ДЕТЕРМІНАНТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ¹

N. Andryeyeva

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Senior Researcher of the Department of Economic and Ecological Problems of Coastal Regions,
Institute of Market Problems and Economic and Ecological Research of NASU*

H. Tiutiunnyk

*PhD in Economics,
Researcher of the Department of Economic and Ecological Problems of Coastal Regions,
Institute of Market Problems and Economic and Ecological Research of NASU*

INSTITUTIONAL AND INVESTMENT-INNOVATIVE PROVISION OF ECOLOGICALLY SAFE LAND USE IN UKRAINE: DETERMINANTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

В статті обґрунтовано напрями розвитку Стратегічного управління інвестиційно-інноваційною діяльністю в сфері екологічно безпечного землекористування та розв'язання питання управління інвестиційними потоками використання земельних ресурсів на основі досліджень сучасного стану землекористування України. Розкрито базову сутність інвестиційно-інноваційної діяльності з точки зору родового поняття. Представлено типологію та особливості екологічно безпечних земель як виду землекористування. Досліджено існуючий інституціональний базис та детермінанти розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності землекористування в Україні, надано пропозиції щодо його удосконалення. Представлено напрями розвитку Стратегічного управління інвестиційно-

¹ Стаття виконана в межах НДР "Домінанти інвестиційно-інноваційної політики природокористування національної економіки" бюджетної програми "Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень" (КПКВК 6541230).

інноваційною діяльністю в сфері екологічно безпечного землекористування та розв'язання питання управління інвестиційними потоками використання земельних ресурсів. Обґрунтовано важливість синергетичного розвитку інноваційного та інвестиційного аспектів сфери екологічно безпечного землекористування.

The article determines the institutional and investment-innovative support of environmentally safe land use in Ukraine, taking into account the determinants and strategic directions of rational nature management in the country. According to the authors, environmentally friendly land use should be understood as the process of ensuring the greening of land relations, based on the principles of preserving and improving the quality and environmental condition of the environment in the context of the priorities of the Sustainable Development Goals. Strategic management of investment and innovation activities in the field of environmentally safe land use is an effective process for formulating a strategy that provides for the implementation of the mission, goals, objectives for long-term results and future development of environmentally friendly land use and takes into account variability and interconnection with internal and external environment. on the basis of development / implementation of innovations and their investment in order to create competitive advantages. The article substantiates the directions of development of the Strategic Management of Investment and Innovation Activities in the Field of Ecologically Safe Land Use and the solution of the issue of management of investment flows in the use of land resources. The basic essence of investment and innovation activity from the point of view of the generic concept is revealed. The typology and features of ecologically safe lands as a type of land use are presented. The existing institutional basis and determinants of the development of investment and innovation activities of land use in Ukraine are studied, proposals for its improvement are given. The directions of development of the Strategic management of investment and innovation activity in the field of ecologically safe land use and the decision of management of investment streams of use of land resources are presented. The importance of synergetic development of innovation and investment aspects of ecologically safe land use is substantiated.

Ключові слова: інституціональне забезпечення; інвестиції; екологічно безпечне землекористування; нормативно-правовий базис.

Key words: institutional support; investments; ecologically safe land use; normative-legal base.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний стан землекористування в Україні не відповідає вимогам раціонального використання природних ресурсів. Рівень водної та вітрової ерозії складає близько 57 відсотків, більш ніж дванадцять відсотків території України враховуються як підтоплені. Кількість забруднених територій в Україні близько двадцяти відсотків. Зафіксовано більш ніж 23 тисячі випадків зсувів. Більше шістдесят відсотків узбережжя Азовського і Чорного морів руйнується унаслідок абразії. Гірничодобувна та інші види діяльності викликали порушення 150 тисяч гектарів території країни.

Домінуюча аграрна система виробництва, сільськогосподарської продукції, є джерелом викидів парникових газів. Скорочення гумусових запасів у ґрунтах та зміни у швидкості його мінералізації є важелем зростання обсягів викидів вуглецю від сільськогосподарських земель. Згідно з останніми дослідженнями Інституту охорони ґрунтів України, відбувається втрата 0,05 т/га гумусу в рік.

За останні роки, починаючи з 2019 році, в Україні зафіксовано найбільшу кількість негативних проявів та кліматичних наслідків – аномально тепла зима, а отже, і критично низький рівень водності в річках. За даними Світового банку, при відсутності кардинальних економічних змін, зокрема у способах виробництва та рівні споживання, до 2100 року середньорічна температура в Україні може підвищитися на 3,2-4,5 °C [1].

Ґрунти мають значний вплив на локальні, регіональні, глобальні кліматичні зміни та стан навколишнього природного середовищу. Землекористування та ґрунтовий покрив змінюють потоки сонячного та теплового інфрачервоного випромінювання, чутливого та прихованого тепла [2]. Екологічно безпечні (чисті) ґрунти, зокрема органічні, викидають на більш ніж на третину менше парникових газів на гектар, ніж звичайно оброблені ґрунти. Екологічно безпечна система землекористування має найнижчі викиди закису азоту. Кількість викидів газу також менша на тонну врожаю [3]. Наголосимо, що вирішення проблемних екологічних повинно гарантуватись на трансформації комплексного підходу щодо формування інвестиційно-інноваційної

політики раціонального природокористування. Виходячи з вище викладеного, можна зазначити, що особливо увагу слід приділити інституціональному та інвестиційно-інноваційному забезпеченню сфери екологічно безпечного землекористування в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності України розкриваються у працях таких авторів як Заїка С.О. [4], Вишневська О.М., Бобровська Н.В., Вороніна Є.І. [5], Нікон Д.Є. [6], Орлик І.О. [7], Оленич В.В. [8], Яценко О.В. [9], Микитюк П.П. [10].

Інвестиційна діяльність, якщо розглядати її з точки зору управління є сукупністю регульованих заходів, дій спрямованих на збільшення благ та розвиток добробуту за рахунок зацікавленості стейкхолдерів, що являються інвесторами для відповідної економічної сфери. Інвестиційна діяльність характеризується відповідним рівнем інтенсивності, а саме інвестиційної активності в соціально-економічній системі, що є одним із найважливіших індикаторів процвітання національної економіки [4]. Розкриття базової сутності інвестиційно-інноваційної діяльності з точки зору родового поняття наведено у табл. 1.

Таблиця 1.
Розкриття сутності інвестиційно-інноваційної діяльності

Автор	Сутність	Родове поняття	Істотні ознаки
Загорна Т.О. [11, с. 118]	«... <i>Інвестиційно-інноваційна діяльність</i> – це процес реалізації результатів інтелектуальної праці в різних видах майнових та інтелектуальних цінностей, які мають грошову оцінку та вкладені в об'єкти підприємницької та іншої діяльності, в результаті якої формується прибуток або інший соціально- економічний ефект».	Процес реалізації результатів інтелектуальної праці в різних видах майнових та інтелектуальних цінностей	Грошова оцінка, прибуток або інший соціально- економічний ефект
Тертичка В.В. [12]	<i>Інвестиційно-інноваційна діяльність</i> це діяльність, що передбачає створення умов для інвестиційних вкладень у нові підходи державного управління щодо переведення системи до нового рівня, що входить у протиріччя нормам і положенням, руйнує розподіл ролей і повноважень характеризується неминучим ризиком, пропорційним новизні.	Створення умов для інвестиційних вкладень у нові підходи державного управління щодо переведення системи до нового рівня	Входить у протиріччя нормам і положенням, руйнує розподіл ролей і повноважень характеризується неминучим ризиком, пропорційним новизні
Оленич В.В. [8]	<i>Інвестиційно-інноваційна діяльність</i> – є економічною категорією, яка спрямована на отримання прибутку, із залученням економічних суб'єктів та об'єктів, що розвиваються за законами та правовими актами України щодо підвищення рівня та якості життя, задоволення суспільних потреб. В інвестиційно-інноваційній діяльності, інвестиції виступають ресурсом відтворення такої цінності як капітал, що генерує потік доходу і реалізує своє призначення лише через матеріалізацію в інноваціях.	Економічна категорія	Отримання прибутку, підвищення рівня та якості життя, задоволення суспільних потреб; інвестиції виступають ресурсом відтворення капіталу; матеріалізація в інноваціях

Джерело: систематизовано на підґрунті узагальнення [8, 11, 12.]

Іншим, є інноваційна культура, що передусім впливає на конкурентоспроможність країни. Особливо це стосується наукових та науково-технічних аспектів планування екологічно безпечних землекористувань, що характеризується доволі складною процедурою переводу земельних масивів в екологічно безпечні [13]. *Інвестиційно-інноваційна діяльність* у синергії характеризується як діяльність, що пов'язана з науко-технічним розвитком відповідної сфери через заощадження матеріальних і нематеріальних цінностей до її інноваційної модернізації, з метою отримання ряду ефектів. Оцінка інвестиційно-інноваційної діяльності розглядається через призму відповідних ефектів, які отримують від її запровадження та управління [9].

Поняття *екологічно безпечного землекористування* в наукових дослідженнях недостатньо висвітлено, є лише незначна низка міркувань, в яких науковці представили своє уявлення даної дефініції (табл. 2). В нормативно-правовому базисі України воно зовсім відсутнє.

Таблиця 2.
Екологічно безпечне землекористування: понятійно-категоріальний зріз

Автор	Сутність поняття
Будзяк О.С. [14]	Екологічно безпечне землекористування – це такий спосіб територіально-просторового використання землі у балансо-круговому процесі взаємовідносин "земля - користувач" у межах ємності екосистем, за умов, які гарантують певний стан захищеності, недопущення незворотних екологічних процесів на землі та забезпеченості умов виживання людства.
Власенко І.В. [15]	Екологічно безпечне землекористування - це напрям землекористування, що поєднує досягнення одержуваного ефекту експлуатації землі за необхідних витрат, з одночасним її збереженням і відновленням у процесі використання
Романенко Т.Б. [16]	Екологічно безпечне землекористування - це напрям землекористування, що передбачає охорону земель і відтворення родючості ґрунтів
Ульянченко О.В. [17]	Екологічно безпечне землекористування - це напрям землекористування, що включає правильну організацію території, формування культурного агроландшафту, передбачає запобігання зниженню природного потенціалу земельних угідь, зберігаючи ефективний і збалансований рівень сільськогосподарського виробництва.
Шашула Л.О. [18]	Екологічно безпечне землекористування - це напрям землекористування, цільовим орієнтиром якого є відтворення необхідних масштабів земельних ресурсів, що забезпечують стійкість навколишнього середовища в межах природних коливань і параметрів
Юань Дапенг, Чень Ціле, Ши Яо, Лі Цзіньпу, Ван Шутао [19]	Екологічно безпечне землекористування – це екологічна земля, яка представляє собою високий рівень безпеки та гарантує чистоту природної екосистеми.
<i>Авторське визначення</i>	<i>Екологічно безпечне землекористування слід розуміти як процес забезпечення екологізації земельних відносин, основою яких є дотримання принципів збереження й покращення якісного і екологічного стану довкілля в контексті пріоритетів Цілей Сталого Розвитку.</i>

Джерело: авторська розробка

Терміни екологічно безпечного землекористування зустрічаються в наукових працях Дейнеко Л.В. та Купчак П.М., до яких вони вкладають різний зміст (рис. 1), розуміючи їх як:

- території, які мають покращені екологічні властивості (передусім – відсутність забруднення);
- землі, що характеризуються виробництвом безпечної продукції;
- території із підвищеною споживчою якістю отриманої продукції для встановлення вищої ціни [20].

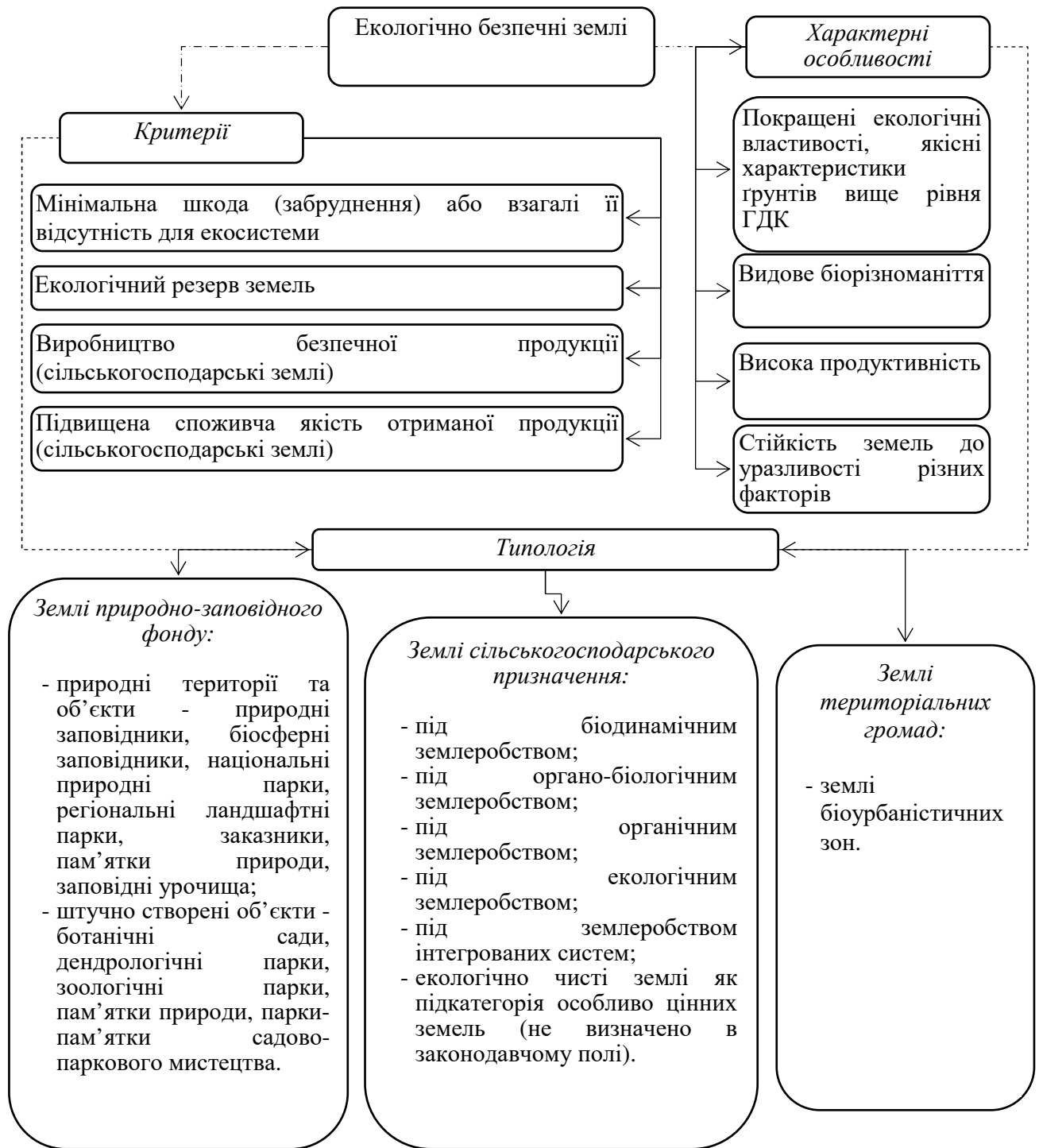
Інституціональне забезпечення екологічної безпеки земель наведено в деяких положеннях таких нормативно-правових актів як Конституція України [21], Земельний Кодекс України від 25 жовтня 2001 №2768-III [22], Закон «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 № 1264-XII [23], Закон «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 року № 4004-XII [24], «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» від 10 липня 2018 року № 2496-VIII [25]. Однак, в законодавчому забезпеченні відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який регламентує заходи процесу створення екологічно безпечних землекористувань/земельних масивів, їх екологічної безпеки та реалізації правового статусу суб'єктів господарювання та їх правовідносини [26].

Формування економічно-ефективної та соціально і екологічно збалансованої системи земле- та природокористування в країні є динамічним процесом, який має регулюватись в суспільних інтересах. На оптимізацію структури земле- та природокористування мають спрямовуватись політичні, організаційно-правові, соціо-еколого-економічні і управлінські дії держави.

Третяк А.М., землекористування розглядає, безпосередньо як процес, систему та об'єкт (земельну ділянку) [27]. В вітчизняному інституціональному середовищі модель екологічно безпечного землекористування досі не визначена. Відсутні законодавчо закріплені механізми стимулювання щодо планування екологічно безпечних землекористувань. Недостатньо розвинута система державного земельного кадастру, в тому числі не відбувається зонування та фіксування у базі екологічно безпечних територій, з окресленням їх меж та якісного стану для збереження і раціонального розпорядження ними. Відсутній єдиний стратегічний документ щодо імперативів розвитку земельних відносин та гео-просторових даних.

При цьому пріоритетне значення набувають суспільні інтереси у досягненні високої економічної ефективності землекористування з умови сталості екологічного стану природних ресурсів. Отже, сучасна трансформація землекористування в будь-яких сферах суспільного розвитку повинна набути екологічний вектор.

Типологія земель екологоорієнтованої спрямованості використання та особливості екологічно безпечного землекористування представлена на рисунку 1.

Рис. 1. Особливості екологічно безпечних земель як виду землекористування

Джерело: складено на основі [14, 20, 28, 30-34]

Перехід від еталонного підходу щодо виділення окремих, особливо цінних територій до підтримки та розвитку екологічного балансу в глобальних масштабах, відновлення угруповань природної біоти не лише в межах мізерних площ, а й великих територіях земної поверхні, на думку Ульянченко О.В., Петренко О.Я. і Миргород М.М. є базисним принципом охорони навколишнього природного середовища [28]. Відповідно, це потребує формування інституціонального, інвестиційного та інноваційного підкріплення.

Створення, збереження та розвиток екологічно безпечних земель забезпечить:

- збереження біологічного різноманіття в рамках екосистем та їх цілісності;
- стійке сільськогосподарське виробництво та збільшення потенціалу родючості в довгостроковій перспективі;
- використання поновлених земельних ресурсів в локальних системах для виробництва високоякісної продукції, товарів та послуг [29].

Розвиток та управління екологічно безпечним землекористуванням дозволить облаштувати території так, що це покращить якість земельних ресурсів та сприятиме поліпшенню кругообігу поживних речовин в ґрунтах,

забезпечить екологічну рівновагу та збереження біорізноманіття, усуне забруднення, викликане роботою фермерських господарств.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є визначення інституціонального та інвестиційно-інноваційного забезпечення сфери екологічно безпечного землекористування в Україні з урахуванням детермінант та стратегічних напрямів раціонального природокористування в державі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для практичної реалізації інвестиційно-інноваційного потенціалу сфери екологічно безпечного землекористування необхідним є формування стратегічних напрямків її управління. Окрім вирішення завдань щодо досягнення високих темпів економічного розвитку, максимізації доходів, забезпечення фінансової стійкості, стратегія потребує бути гнучкою відповідно до можливих ризиків [5, с. 141].

Відповідні превентивні заходи можуть нівелювати можливі ризики та суттєво знизити наступ ризикових подій. Оскільки, процес планування екологічно безпечних земель на початкових стадіях, може спричинити зниження рівня якісного стану землекористування, порушення агроландшафту й значні витрати на його відновлення. Можливі напрями вдосконалення нормативно-правового базису з питань регулювання земельних відносин на засадах стратегування представлений в таблиці 3.

Таблиця 3.
Вдосконалення нормативно-правового базису з питань регулювання земельних відносин на засадах стратегування

Нормативно-законодавчий акт	Існуючі положення	Пропозиції, доповнення
Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» [1]	Завдання за напрямом “Формування мережі природоохоронних територій, збереження та відтворення екосистем, поліпшення стану навколишнього природного середовища” 5. Забезпечення охорони земель, відтворення екосистем, удосконалення структури земельних угідь та напрямів господарської діяльності з метою формування оптимального співвідношення земельних угідь, підтримання екологічної безпеки і рівноваги території та досягнення нейтрального рівня деградації земель.	5. Забезпечення охорони земель, відтворення екосистем, <i>збільшення площ екологічно безпечних земель, зокрема органічного виробництва</i> , удосконалення структури земельних угідь та напрямів господарської діяльності з метою формування оптимального співвідношення земельних угідь, підтримання екологічної безпеки і рівноваги території та досягнення нейтрального рівня деградації земель.
Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [35]	Основними забруднювачами атмосферного повітря та джерелами викидів парникових газів в Україні є підприємства добувної і переробної промисловості, теплоенергетики, автотранспорт.	Основними забруднювачами атмосферного повітря та джерелами викидів парникових газів в Україні є підприємства добувної і переробної промисловості, автотранспорт, <i>сільськогосподарська діяльність (особливо неорганічна)</i> .
Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»	Причини виникнення такої ситуації мають комплексний характер та історичні передумови. Особливо слід відзначити порушення екологічно збалансованого співвідношення між категоріями земель, зменшення території унікальних степових ділянок, надмірну розораність території та порушення природного процесу ґрунтоутворення, використання недосконалих технологій в сільському господарстві, промисловості, енергетиці, транспортній та інших галузях господарства, орієнтацію на досягнення коротко- та середньострокових економічних вигід, ігноруючи природоохоронну складову та негативні наслідки у довгостроковій перспективі.	Причини виникнення такої ситуації мають комплексний характер та історичні передумови. Особливо слід відзначити порушення екологічно збалансованого співвідношення між категоріями земель, зменшення території унікальних степових ділянок, надмірну розораність території та порушення природного процесу ґрунтоутворення, <i>повільний розвиток та невелика площа екологічно безпечних земель</i> , використання недосконалих технологій в сільському господарстві, промисловості, енергетиці, транспортній та інших галузях господарства, орієнтацію на досягнення коротко- та середньострокових економічних вигід, ігноруючи природоохоронну складову та негативні наслідки у довгостроковій перспективі.

Нормативно-законодавчий акт	Існуючі положення	Пропозиції, доповнення
Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»	Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України: забезпечення сталого використання та охорони земель, покращення стану уражених екосистем та сприяння досягненню нейтрального рівня деградації земель, підвищення рівня обізнаності населення, землевласників і землекористувачів щодо проблем деградації земель	Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України: забезпечення сталого використання та охорони земель, покращення стану уражених екосистем та сприяння досягненню нейтрального рівня деградації земель, <i>збільшення площ екологічно безпечних (органічних) земель</i> , підвищення рівня обізнаності населення, землевласників і землекористувачів щодо проблем деградації земель, <i>екологічно безпечного (органічного) господарювання</i>
Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» [36,37]	17-2.9. Державна підтримка виробників органічної сільськогосподарської продукції здійснюється шляхом: виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь та/або одну голову великої рогатої худоби; відшкодування до 30 відсотків вартості витрат на проведення сертифікації органічного виробництва; відшкодування до 30 відсотків вартості витрат на придбання дозволених для використання засобів захисту рослин та добрив, насіння, садивного матеріалу та кормів.	17-2.9. Державна підтримка виробників органічної сільськогосподарської продукції здійснюється шляхом: виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь та/або одну голову великої рогатої худоби; відшкодування до 30 відсотків вартості витрат на проведення сертифікації органічного виробництва; відшкодування до 30 відсотків вартості витрат на придбання дозволених для використання засобів захисту рослин та добрив, насіння, садивного матеріалу та кормів; <i>дотацій на перехідний період з традиційного на органічне виробництво, зокрема на садівництво*</i> ; <i>навчання, консультаційну підтримку, експериментальні дослідження і ряд інших напрямків.</i>

*Садівництво характеризується більшим попитом

Розв'язання існуючих проблем, а саме удосконалення системи управління у сфері використання і охорони земель та ґрунтів, націленість на зрозумілість й прозорість відносин у сфері землеустрою обґрунтовує Концепція Державної цільової програми розвитку земельних відносин та національної інфраструктури геопросторових даних в Україні на період до 2030 року [38,39]. Питання планування землекористування наведені в Законі «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель» від 17 червня 2020 року № 711-IX [40] та інших нормативно-правових актах. Оскільки, в зв'язку з перехідним періодом та розбудовою ринку земель, новий нормативно-правовий базис лише набирає своєї форми. Але зазначимо, що відповідна прозорість, що є основою отримання податків та збільшення коштів у місцевих та державному бюджеті, не характеризується фундаментальним підґрунтям. Екологічна складова як об'єкт оцінки землекористувань не визначається в правовому базисі.

Серед регіональних програм Причорноморського регіону, наявна лише Регіональна програма з використання та охорони земель у Херсонській області на 2020 – 2024 роки [41]. В Миколаївській та Одеських областях прийняті на попередні роки комплексні регіональні програми, в яких неоднозначно висвітлено питання охорони земель.

Інвестиційна діяльність в Причорноморському регіоні протягом 2019-2021 років, зокрема на території Одеської області не проводились у зв'язку з відсутністю фінансування.

Таблиця 4.
Інвестиції на охорону навколишнього природного середовища щодо захисту і реабілітації ґрунту, підземних і поверхневих вод в Україні за 2010-2019 рр.

Рік	2010	2015	2017	2018	2019
Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища щодо захисту і реабілітації ґрунту, підземних і поверхневих вод	319,9	388,3	1284,5	1444,3	1721,9
% до загального обсягу	11,6	5,1	11,6	14,4	10,6
у тому числі					
в очищення	2,5	8,2	313,6	118,1	247,4
в інтегровані технології	295,7	359,6	804,6	1231,2	1394,4
в інші напрями природоохоронної діяльності	21,7	20,5	166,3	-1334,9	80,1
Поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища щодо захисту і реабілітації ґрунту, підземних і поверхневих вод	476,3	1152,7	983,8	1288,4	1583,9
% до загального обсягу	36,2	6,8	4,8	5,3	5,8
у тому числі					
запобігання інфільтрації забруднюючих речовин					397,9
очищення ґрунтів і водних об'єктів					73,6
запобігання ерозії та іншим видам фізичної деградації ґрунту					376,1
запобігання засоленню, розсолення ґрунтів					9,3
Витрати на охорону навколишнього природного середовища, усього					3305,8
запобігання інфільтрації забруднюючих речовин					1733,8
очищення ґрунтів і водних об'єктів					321
запобігання ерозії та іншим видам фізичної деградації ґрунту					434,6
запобігання засоленню, розсолення ґрунтів					9,3
Витрати на охорону навколишнього природного середовища за рахунок власних коштів підприємств, організацій, установ за видами природоохоронних заходів у 2019 році					2847,0

Джерело: сформовано на основі [42]

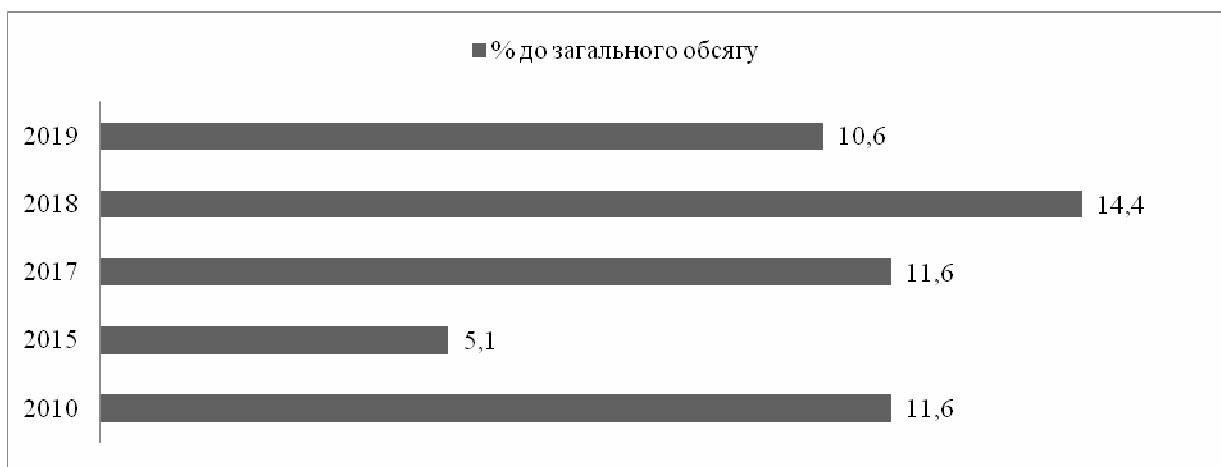
Відомості відповідно інших двох регіонів відсутні в інформаційній базі даних. Загальні обсяги інвестиційної допомоги у напрямку охорони земель по Україні, які характеризуються хвильовими коливаннями, проте поступовим зростанням представлений в таблиці 4.

Рис. 2. Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища щодо захисту і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод в Україні за 2010-2019 рр.

Джерело: розроблено на основі табл. 2

Рис. 3. Відсоток капітальних інвестицій (до загального обсягу) на охорону навколишнього природного середовища щодо захисту і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод в Україні за 2010-2019 рр.

Джерело: розроблено на основі табл. 2

Рис. 4. Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища щодо захисту і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод в Україні по видам заходів за 2010-2019 рр.

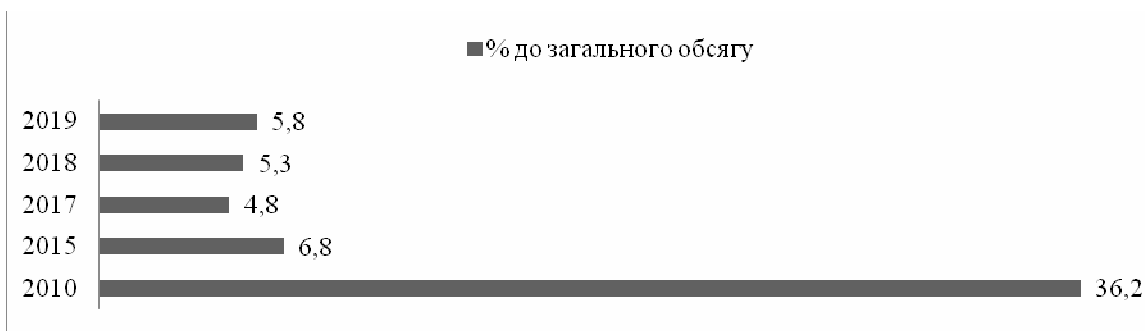
Джерело: розроблено на основі табл. 2

Графіки зображують зростання сум коштів, інвестованих на охорону ґрунтів, однак відсоток відповідно до загального обсягу характеризується хвилюватим рухом. І на кінець 2019 року є достатньо послабленим навіть порівняно із 2010 р.

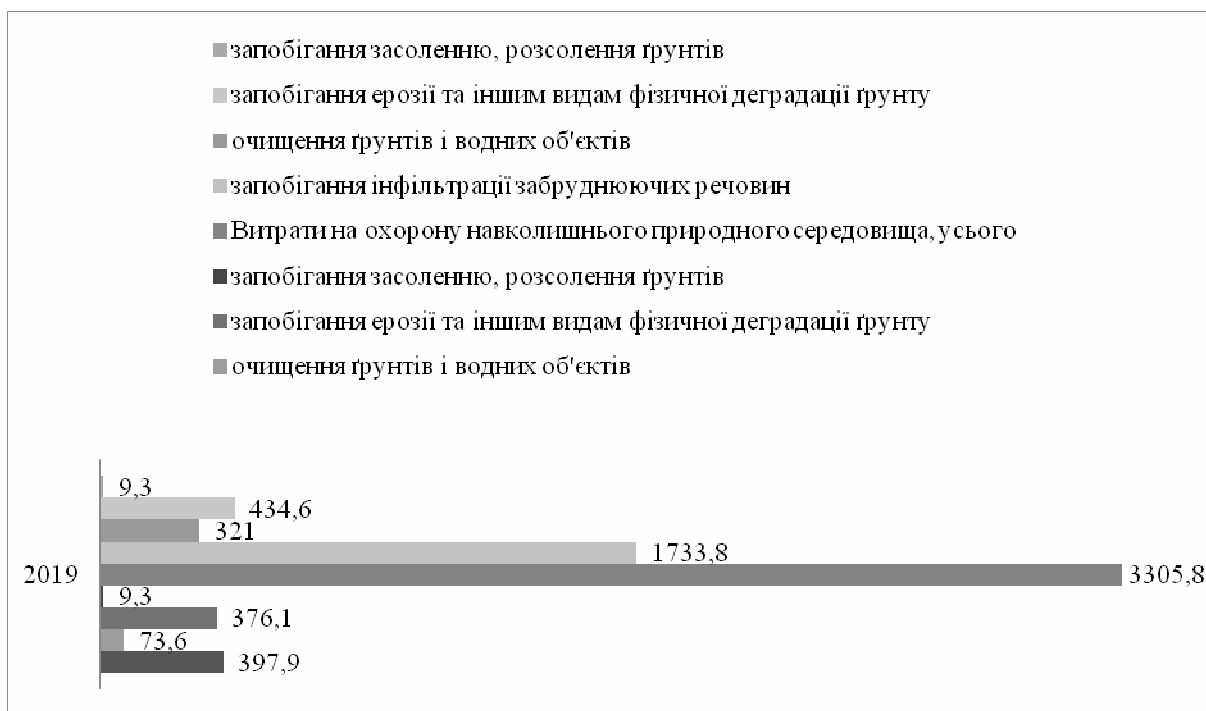
Рис. 5. Поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища щодо захисту і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод в Україні за 2010-2019 рр.

Джерело: розроблено на основі табл. 2

Рис. 6. Відсоток поточних витрат (від загального обсягу) на охорону навколишнього природного середовища щодо захисту і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод в Україні за 2010-2019 рр.

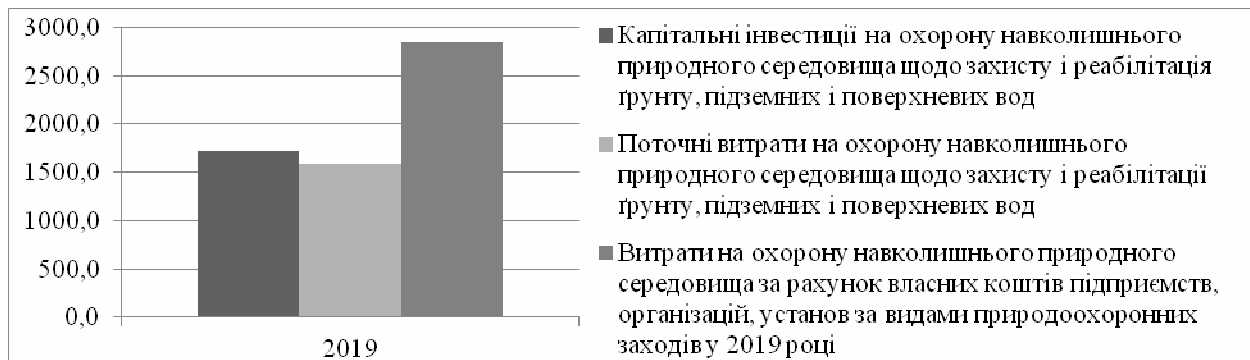
Джерело: розроблено на основі табл. 2

Рис. 7. Поточні витрати на охорону довкілля щодо захисту і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод в Україні за видам заходів за 2019 р.

Джерело: розроблено на основі табл. 2

Поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища щодо захисту і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод в Україні мають позитивну динаміку, однак у відсотковому відношенні до загального обсягу витрат динаміка стала та порівняно з 2010 роком кінець 2019 значно відстає.

Рис. 8. Капітальні інвестиції, поточні витрати та витрати за рахунок підприємств на охорону навколишнього природного середовища щодо захисту і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод в Україні за 2019 р.

Джерело: розроблено на основі табл. 2

З огляду на графік інвестиційних потоків, можна побачити, що найбільші витрати на охорону навколишнього природного середовища щодо захисту і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод в Україні проводять підприємства за власний рахунок. Сума характеризується значною різницею порівняно із капітальними інвестиціями та поточними витратами.

Зміни у системі раціонального використання земельних ресурсів, орієнтовані на планування та розвиток екологічно безпечних землекористувачів, повинні опиратися на формування системи управління інвестиційною діяльністю ходом залучення інвестиційних надходжень передусім на інноваційну складову. Особливу увагу необхідно приділити адаптації до сучасного техніко-технологічного рівня відповідного обладнання та процесу щодо планування та використання екологічно безпечних земель, подальшого розвитку у напрямку модернізації та спрощення перехідного періоду створення відповідних масивів земель.

Природні ресурси потребують рівномірного та стійкого управління, покращення ефективності їх використання, впровадження підприємствами інновацій. Системи управління потребують постійного вдосконалення за допомогою більш ефективних установ, правил та стандартів поведінки із природними ресурсами, механізмів стимулювання, чітко визначених прав власності, керованих відносин між державою та бізнесом та управління орендною платою [43].

Запорукою проведення необхідних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, земель, окресленню меж забруднених територій, що приведе до зберігання від забруднення прилеглих ділянок, зокрема їх природного стану та виконання завдання Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) (щодо збільшення екологічно безпечних територій) є розвиток інноваційної інфраструктури та її інвестування. Саме пріоритетні напрямки наукової та науково-технічної діяльності у вищих навчальних закладах, академіях, закладах та установах з питань щодо розробки та впровадження інноваційних технологій, дозволять відслідковувати та покращувати якісний стан забруднення земельних ділянок. Адже, безперервний догляд за землевласниками та землекористувачами не завжди можливий. Стягнення штрафів не припиняє порушення земельного законодавства.

Відповідною розбудовою інвестиційно-інноваційної діяльністю є розвиток більш технологічних та інноваційних суб'єктів господарювання, що викликає передусім конкурентоспроможність та прискорює темпи інноваційного розвитку. Заохочення до збільшення інвестицій в дослідження і розробки, науково-технічні інновації повинні бути спрямовані на суб'єкти господарювання, які займаються розвитком екологічно безпечного землекористування. Вкладання коштів в створення різних науково-дослідних інститутів, інноваційних ресурсів та збільшення технологічних резервів стане підтримкою в трансформації досягнень науки і техніки, прискоренням розвитку бізнес-інкубаторів, науково-технічних консалтингових та інших науково-технічних установ, а також трансформації наукових і технологічних досягнень у напрямку екологоорієнтованого природокористування та охорони навколишнього природного середовища. Слушною є підтримка суб'єктів господарювання в повному використанні різних платформ для передачі технологій і технологічних досягнень, а також прискорення трансформації і технологічних досягнень.

Суб'єкти еколого-економічної діяльності зацікавлені у доступі до покращення використання сучасних технологій, підвищенні конкурентоспроможності виробників товарів. Домогосподарства та підприємства потребують рівноправного надання державної допомоги. У держави, насамперед, є зацікавленість у переході до Індустрії 4.0 (автоматизовані виробництва, на яких керівництво всіма процесами здійснюється в режимі реального часу і з урахуванням мінливих зовнішніх умов), оскільки, це є шляхом розвитку без порушення міжнародних зобов'язань.

Ключова роль у підтримці конкурентоспроможності господарських систем належить інноваційній спеціалізації економічної діяльності, яка урізноманітнює економічну діяльність. Відсутність чіткої інноваційно-орієнтованої спеціалізації виробництва та тенденції щодо концентрації інноваційно-орієнтованих послуг вказує на необхідний розвиток відповідних кластерів [44]. Вони на відміну від традиційних повинні включати так

звані інститути знань та приваблення талантів у місце зосередження ресурсів та фінансування їх ефективного і раціонального використання.

В Україні створено десять Центрив колективного користування науковим обладнанням в університетах. Дев'ять з них – 2018-го, а ще один центр відкрито у 2019 році у Харківському національному університеті радіоелектроніки. У 2018 році створено «Лабораторію екологічного землеробства та природокористування» в Сумському національному аграрному університеті. Основні напрями досліджень, які здійснюються в лабораторії є: визначення вмісту важких металів у ґрунті; визначення вмісту важких металів у природних та стічних водах; визначення вмісту нітратів у продукції рослинництва; визначення вмісту кисню у воді та стічних водах; оцінка рівня радіаційного забруднення; визначення концентрації речовин у різноманітних розчинах (зокрема, стічних водах, реагентах, органічних розчинниках, кислотах тощо); оцінка кислотності ґрунту; оцінка родючості ґрунту [45].

Для сучасної науки обладнання є надзвичайно дорогим. І в університетах є проблема зношеності обладнання, яке не відповідає потребам сучасної науки. Забезпечення кожного закладу таким обладнанням є доволі складним процесом. Проводиться відбір кращих університетів в певній сфері і саме там розміщується лабораторії, які стають центрами, де можуть проводитися дослідження і вимірювання науковцями з інших наукових інститутів.

Це обґрунтовує важливість розв'язання питання управління інвестиційними потоками із екологоорієнтованим та інноваційним спрямуванням використання земельних ресурсів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Інноваційні та інвестиційні процеси у сфері природокористування повинні розглядатися комплексно, виходячи з логічно підібраних та економічно обґрунтованих показників діяльності суб'єкта господарювання, з обов'язковим врахуванням синергетичного ефекту. Інноваційна та інвестиційна компоненти економічних сфер характеризуються об'єктивним взаємозв'язком. Інновації без належного грошового потоку не можуть досягти своєї мети. Інвестиції – це каталізатор запуску інновацій. Інвестиційно-інноваційне забезпечення розвитку сфери природокористування, а саме екологічно безпечного землекористування потребує бути інституціонально підкріплено. На підставі поставленої мети та завдань дослідження авторами набуті такі наукові результати:

1. Науково обґрунтовано та визначено типологію екологічно безпечного землекористування контексті реалізації Цілей Сталого Розвитку та Стратегії державної екологічної політики України на період до 2030 року. Представлено особливості екологічно безпечних земель як виду землекористування. Проаналізовано понятійно-категоріальний зріз та надано авторське бачення поняття екологічно безпечного землекористування. Відповідно до основних пріоритетів та завдань у сфері екологічно безпечного землекористування, авторами запропоновано поняття Стратегії управління екологічно безпечного землекористування.

2. Досліджено модель екологічно безпечного землекористування як об'єкту стратегічного управління. Обґрунтовано напрями розвитку Стратегічного управління інвестиційно-інноваційною діяльністю в сфері екологічно безпечного землекористування та розв'язання питання управління інвестиційними потоками використання земельних ресурсів.

3. Досліджено існуючий нормативно-правовий базис інвестиційно-інноваційної діяльності землекористування в Україні. Проаналізовано термінологічну сутність стратегічного управління. Розроблено систему стратегічного управління у сфері екологічно безпечного землекористування. Розкрито сутність стратегічного управління інвестиційно-інноваційної діяльності сфери екологічно безпечного землекористування. Обґрунтовано важливість синергетичного розвитку інноваційного та інвестиційного аспектів сфери екологічно безпечного землекористування.

Перспективами подальших досліджень є розроблення методичного підходу до стратегічного управління інвестиційно-інноваційною діяльністю у сфері екологічно безпечного землекористування.

Список літератури.

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. *Офіційний вісник України* від 28.08.2020. 2020 р., № 67, стор. 315, стаття 2155, код акта 100460/2020
2. Wei Cao, Lin Huang, Lulu Liu, Jun Zhai & Dan Wu (2019). Overestimating Impacts of Urbanization on Regional Temperatures in Developing Megacity: Beijing as an Example. *Advances in Meteorology*, 2019. <https://doi.org/10.1155/2019/3985715>.
3. Judit Alonso (2020). Agricultura ecológica para combatir el cambio climático y la pandemia. URL: <https://www.bioecoactual.com/2019/03/25/agricultura-ecologica-mitiga-el-cambio-climatico/>
4. Заїка С.О. Теоретичні аспекти управління інвестиційно-інноваційної діяльністю аграрних підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. С. 101-105.
5. Вишнеvsька О.М., Бобровська Н.В., Вороніна Є.І. Інвестиційно-інноваційна основа розвитку аграрного сектора. *Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне фахове видання*. 2015. Вип. 8. С.138-142.
6. Нікон Д.Є. Активізація регіональних інвестиційно-інноваційних процесів в умовах рецесії: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05. Одеса, 2019. 191 с.
7. Орлик І.О. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Львів, 2016. 24 с.

8. Оленич В.В. Управління інвестиційно-інноваційною діяльністю підприємства. Тернопіль, 2017. 124 с.
9. Яценко О.В. Напрямки розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. Збірник наукових праць ЧДТУ. Економічні науки. Вип. 21. С. 192-197.
10. Микитюк П.П. Інвестиційно-інноваційний менеджмент. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр "Економічна думка ТНЕУ". 2015. 452 с.
11. Загорна Т.О. Економічна діагностика: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 400 с.
12. Тертичка В.В. Стратегічне управління. К.: «К.І.С.», 2015. 171 с.
13. Тютюнник Г.О. Еколого-економічні інструменти регулювання ринку органічного землеробства. Інноваційна економіка. Тернопіль, 2015. Вип. 2(57). С. 134-137. С. 134
14. Будзьяк О.С. Методичні підходи до просторової організації екологобезпечного землекористування в умовах змін. *Інвестиції: практика та досвід* №4. 2019. С. 17-24.
15. Власенко І.В. Формування механізму природоохоронної діяльності у сфері аграрного природокористування. *Теорія і практика природокористування*. № 4. 2014. С. 19-27. С. 23
16. Романенко Т.Б. Екологізація сільськогосподарського землекористування як шлях до ефективного органічного землеробства. *Агросвіт*. № 14. 2017. С. 43-49. С. 48
17. Ульяновченко О.В. Економічні, екологічні та соціальні аспекти використання земельних ресурсів в Україні: колективна моногр.; за ред. д-ра екон. наук, професора, чл.-кор. НААН О.В. Ульянченка; Харк. нац. аграр. ун-т. Х: Смуґаста тип., 2015. 320 с. С. 121
18. Шашула Л.О. Організаційно-економічні засади екологізації сільськогосподарського землекористування [Текст] : автореферат канд. екон. наук, спец.: 08.00.06 економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. Київ: Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, 2007. 28 с.
19. Yuan Dapeng, Chen Qile, Shi Yao, Li Jinpu, Wang Shutao (2019). Ecological security pattern of land use in a typical transect of Hebei Province [J]. *Chinese Journal of Eco-Agriculture*. 27(11). 1767-1778
20. Дейнеко Л.В., Купчак П.М. Світові тенденції виробництва екологічно чистих продуктів харчування та виклики для України. *Зб. наукових праць «Економіка промисловості України»*. С. 29-32. С. 29
21. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996. 1996 р. № 30. стаття 141.
22. Земельний кодекс України від 25.10.2001 №2768-III. Відомості Верховної Ради України від 25.01.2002. 2002 р. № 3. стаття 27.
23. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон від 25.06.1991 № 1264-XII. Відомості Верховної Ради України від 08.10.1991. 1991 р. № 41. стаття 546.
24. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 року № 4004-XII. Відомості Верховної Ради України від 05.07.1994. 1994 р., № 27, стаття 218
25. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: Закон України від 10 липня 2018 року № 2496-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 36, ст.275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>
26. Романко С.М. Право потребителя на качество и безопасность сельскохозяйственной продукции. *Наукова бібліотека України*. URL: <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/5310-pravo-spozhivacha-na-jakist-ta-bezpeku-silskogospodarskoyi-produktsiyi.html>
27. Третяк А. М., Третяк В. М. Теоретичні засади розвитку сучасної системи землекористування в Україні. *Агросвіт*. 2021. № 1-2. С. 3-11. DOI: 10.32702/2306-6792.2021.1-2.3
28. Ульяновченко О.В., Петренко О.Я., Миргород М.М. Організація угідь на агроландшафтній основі: еколого-економічні аспекти. Х.: Смуґаста типографія, 2015. 238 с. С. 146
29. Купінець Л.Є., Тютюнник Г.О. Формування масивів екологічно чистих сільськогосподарських земель: проблеми та перспективи. *Геодезія, землеустрій, геоінформатика в Південному регіоні: сучасний стан та перспективи розвитку*: матер. II Всеукраїнської наукової конф. (м. Одеса, 4-6 жовтня 2017 року). О: 2017. С. 114-115.
30. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 року № 2456-XII. Відомості Верховної Ради України від 25.08.1992. 1992 р., № 34, стаття 502
31. Купінець Л.Є. Екологізація продовольственного комплекса: теория, методология, механизмы Одесса: ИПРЭИ НАН Украины, 2010. С. 481-493. 712 с. С. 498
32. Органічна архітектура. Термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури / Р. А. Шмиг, В. М. Боярчук, І. М. Добрянський, В. М. Барабаш ; за заг. ред. Р. А. Шмига. Львів, 2010. С. 140.
33. Клименко М.О., Борисюк Б.В., Колесник Т.М. Збалансоване використання земельних ресурсів: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. 552 с. С. 82
34. Тютюнник Г.О., Бінковська О.В. Забруднення ґрунтів в межах міських агломерацій: матеріали 5 Міжнародного екологічного форуму [«Чистый город. Чистая река. Чистая планета»], (Херсон, 21-22 листопада, 2013 р.). Х. : Херсон, 2013. 163-166. С. 163

35. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII. Відомості Верховної Ради України офіційне видання від 19.04.2019. 2019 р., № 16, стор. 8, стаття 70
36. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 року № 1877-IV. Відомості Верховної Ради України від 03.12.2004. 2004 р., № 49, стаття 527
37. Доплата за екологічність, или Какие дотации получают фермеры. *Агропортал*. URL: <http://agroportal.ua/publishing/inopressa/doplata-za-ekologichnost-ili-kakie-dotatsii-poluchayut-fermery/#>
38. Концепція Державної цільової програми розвитку земельних відносин та національної інфраструктури геопросторових даних в Україні на період до 2030 року. URL: <https://land.gov.ua/info/proekt-rozporiadzhennia-kabinetu-ministriv-ukrainy-pro-skhvalennia-kontseptsii-derzhavnoi-tsilovoi-prohramy-rozvytku-zemelnykh-vidnosyn-ta-natsionalnoi-infrastruktury-geoprostorovykh-danykh-v-uk/>
39. Третяк А. М., Третяк В. М., Скляр Ю. Л., Капінос Н. О., Третяк Н. А. Концепція державної програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2030 року. *Агросвіт*. 2020. № 19-20. С. 24-31. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.19-20.24
40. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель від 17 червня 2020 року № 711-IX. Відомості Верховної Ради України від 13.11.2020. 2020 р., № 46, стор. 9, стаття 394
41. Перелік регіональних цільових програм, що діють в області станом на 01 травня 2021 року. URL: <http://khor.gov.ua/regionalni-tsilovi-programy/>
42. Довкілля України: статистичний збірник. Державна служба статистики України. 2019. с. 169-179. 200 с.
43. ERD 2011/2012: European Report on Development. URL: <https://www.odi.org/projects/2323-erd-20112012-european-report-development>
44. Бакушевич І., Гошинська Д., Мартиняк І., (2019). Прикладні аспекти євроінтеграційного розвитку регіонів України. *Соціально-економічні проблеми і держава*. Вип. 2 (21). С. 235-245. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2019/19bivrru.pdf>
45. Уже створено 10 центрів колективного користування науковим обладнанням в університетах, до кінця року їх буде 15. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/uzhe-stvoreno-10-centriv-kolektivnogo-koristuvannya-naukovim-obladnannya-v-universitetah-do-kincy-a-roku-yih-bude-15-liliya-grinevich>

References.

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Resolution "On approval of the State Strategy for Regional Development for 2021-2027", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 67, p. 315.
2. Cao, W. Huang, L. Liu, L. Zhai, J. and Wu, D. (2019), "Overestimating Impacts of Urbanization on Regional Temperatures in Developing Megacity: Beijing as an Example", *Advances in Meteorology*, vol. 1, pp. 41-45.
3. Alonso, J. (2020), "Ecological agriculture to fight the climate change and the pandemic", [Online], available at: <https://www.bioecoactual.com/2019/03/25/agricultura-ecologica-mitiga-el-cambio-climatico/> (Accessed 1 Oct 2021).
4. Zaika, S.O. (2020), "Theoretical aspects of management of investment and innovation activities of agricultural enterprises", *Scientific Bulletin of the International Humanities University*, vol. 3, pp.101-105.
5. Vishnevskaja, O.M., Bobrovskaja, N.V. and Voronina, E.I. (2015), "Investment and innovation basis for the development of the agricultural sector", *Global and national economic problems. Electronic professional publication*, vol.8., pp. 138-142.
6. Nikon, D.E. (2019), "Activation of regional investment and innovation processes in a recession", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Odessa, Ukraine.
7. Orlyk, I.O. (2016), "Investment support of innovative development", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Lviv, Ukraine.
8. Olenich, V.V. (2017), *Upravlinnia investytsijno-innovatsijnoiu diial'nistiu pidprijemstva* [Management of investment and innovation activities of the enterprise], Ternopil, Ukraine.
9. Yatsenko, O.V. (2008), "Directions of development of investment and innovation activity of enterprises", *Collection of scientific pats of ChSTU. Economic sciences*. vol. 21., pp.192-197.
10. Mikityuk, P.P. (2015), *Investytsiino-innovatsijnyy menedzhment* [Investment and innovation management], Publishing and Printing Center Economic Thought TNEU, Ternopil, Ukraine.
11. Zagorna, T.O. (2007), *Ekonomichna diahnostyka* [Economic diagnostics:], Center for Educational Literature, Kyiv, Ukraine.
12. Tertichka, V.V. (2015), *Stratehichnyi menedzhment* [Strategic management], KIS, Kyiv, Ukraine.
13. Tiutiunyk, H.O. (2015), "Ecological and economic tools for regulating the market of organic farming". *Innovative economy*, vol. 2 (57)., pp. 134-137. 134
14. Budziak, O.S. (2019), "Methodical approaches to the spatial organization of ecologically safe land use in the conditions of changes", *Investments: practice and experience*, vol. 4. pp. 17-24.
15. Vlasenko, I.V. (2014), "Formation of the mechanism of nature protection activity in the field of agrarian nature management", *Theory and practice of nature management*. vol. 4., pp. 23

16. Romanenko, T.V. (2017), "Greening of agricultural land use as a way to efficient organic farming", *Agrosvit* vol.14., pp. 43-49.
17. Ulianchenko, O.V. (2015), *Ekonomichni, ekolohichni ta sotsial'ni aspekty vykorystannia zemel'nykh resursiv v Ukraini* [Economic, ecological and social aspects of land use in Ukraine], Striped type, Kharkiv, Ukraine.
18. Shashula, L.O. (2007), "Organizational and economic principles of ecologization of agricultural land use", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Council for the Study of Productive Forces of Ukraine of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
19. Dapeng, Y. Qile, C. Yao, S. Jinpu, L. and Shutao, W. (2019), "Ecological security pattern of land use in a typical transect of Hebei Province [J]", *Chinese Journal of Eco-Agriculture*, vol. 27 (11), pp. 1767-1778
20. Deineko, L.V. and Kupchak, P.M. (2020), Global trends in organic food production and challenges for Ukraine", *Economics of Industry of Ukraine*. vol. 1, pp. 29-32.
21. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "Constitution of Ukraine", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 30, Article 141.
22. Verkhovna Rada of Ukraine (2001), "Land Code of Ukraine", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 3, Article 27.
23. Verkhovna Rada of Ukraine (1991), Law of Ukraine "On environmental protection", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 3, 41. Article 546.
24. Verkhovna Rada of Ukraine (1994), Law of Ukraine "On ensuring the sanitary and epidemiological well-being of the population", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 27, Article 218
25. Verkhovna Rada of Ukraine (2018), Law of Ukraine "On the basic principles and requirements for organic production, circulation and labeling of organic products", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol.36, p.275.
26. Romanko, S.M. (2020), "The consumer's right to quality and safety of agricultural products", *Scientific Library of Ukraine*, [Online], available at: <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/5310-pravo-spozhyvacha-najakist-ta-bezpeku-silskogospodarskovi-produktsiyi.html> (Accessed 30 Sep 2021).
27. Tretyak, A.M. and Tretyak, V.M. (2021), "Theoretical foundations of the modern land use system in Ukraine", *Agrosvit*, vol. 1-2., pp. 3-11. DOI: 10.32702 / 2306-6792.2021.1-2.3.
28. Ulianchenko, O.V., Petrenko, O.Ya. and Mirgorod, M.M (2015), *Orhanizatsiia uhid' na ahrolandshaftnii osnovi: ekoloho-ekonomichni aspekty* [Organization of lands on an agro-landscape basis: ecological and economic aspects], Striped printing house, Kharkiv, Ukraine.
29. Kupinets, L.E. and Tiutiunnyk, H.O. (2017), "Formation of arrays of ecologically clean agricultural lands: problems and prospects", Mater. II Vseukrains'koi naukovoji konf. Heodeziia, zemleustrii, heoinformatyka v Pivdennomu rehioni: suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku [Mater. II All-Ukrainian Scientific Conference. Geodesy, land management, geoinformatics in the Southern region: current status and development prospects], Odesa, Ukraine, 4-6 oct, pp. 114-115.
30. Verkhovna Rada of Ukraine (1992), Law of Ukraine "On the nature reserve fund of Ukraine" *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol.34, Article 502
31. Kupinets, L.E. (2010), *Ekologizatsiia prodovol'stvennogo kompleksa: teoriia, metodologija, mekhanizmy* [Ecologization of the food complex: theory, methodology, mechanisms], IPREEI NAS of Ukraine, Odessa, Ukraine.
32. Shmyh, R. A. Boiarchuk, V. M. Dobrians'kyj, I. M. and Barabash, V. M. (2010), *Orhanichna arkhitektura. Terminolohichnyj slovnyk-dovidnyk z budivnytstva ta arkhitektury* [Organic architecture. Terminological dictionary-reference book on construction and architecture], Lviv, Ukraine.
33. Klimenko, M.O., Borisyuk, B.V. and Kolesnik, T.M. (2014). *Zbalansovane vykorystannia zemel'nykh resursiv* [Balanced use of land resources], OLDI-PLUS, Kherson, Ukraine.
34. Tiutiunnyk, H.O. and Binkovskaia, O.V. (2013), "Soil pollution within urban agglomerations", *Materialy Mizhnarodnoho ekolohichnoho forumu. Chystyy horod. Chystaya reka. Chystaya planeta* [Materials of the 5th International Ecological Forum. Clean city. Clean river. Clean Planet], Kherson, Ukraine, pp. 163-166.
35. Verkhovna Rada of Ukraine (2019), Law of Ukraine "On the Basic Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the period up to 2030", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol.16, p. 8, Article 70
36. Verkhovna Rada of Ukraine (2004), Law of Ukraine "On state support of agriculture of Ukraine", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol.49, Article 527
37. Agroportal (2020), "Surcharge for environmental friendliness, or What subsidies farmers receive", available at: <http://agroportal.ua/publishing/inopressa/doplata-za-ekologichnost-ili-kakie-dotatsii-poluchayut-fermery/#> (Accessed 30 Sep 2021).
38. State Service for Geodesy, Cartography and Cadastre (2020), "The concept of the State target program for the development of land relations and national infrastructure of geospatial data in Ukraine for the period up to 2030", available at: <https://land.gov.ua/info/proekt-rozporiadzhennia-kabinetu-ministriv-ukrainy-pro-skhvalennia-kontseptsiiderzhavnoi-tsilovoi-prohramy-rozvytku-zemelnykh-vidnosyn-ta-natsionalnoi-infrastruktury-heopro-danykh-v-uk/> (Accessed 30 Sep 2021).
39. Tretiak A.M., Tretiak, V.M., Skliar, Yu. L., Kapinos, N.O. and Tretiak, N.A. (2020), "The concept of the state program of development of land relations in Ukraine for the period up to 2030", *Agrosvit*, vol. 19-20, pp. 24-31.
40. Verkhovna Rada of Ukraine (2020), Law of Ukraine "On amendments to some legislative acts of Ukraine on land use planning", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol.46, 9, Article 394
41. Kherson regional council (2021), "List of regional target programs operating in the region as of May 1", [Online], available at: <http://khor.gov.ua/regionalni-tsilovi-programy/> (Accessed 30 Sep 2021).

42. State Statistics Service of Ukraine (2019), [Environment of Ukraine: a statistical collection], State Statistics Service of Ukraine, Kyiv, Ukraine, pp. 169-179.
43. ODI (2010), “ ERD 2011/2012: European Report on Development”, available at: <https://www.odi.org/projects/2323-erd-20112012-european-report-development> (Accessed 30 Sep 2021).
44. Bakushevich, I., Goshchinskaia, D. and Martyniak I., (2019), “Applied aspects of European integration development of the regions of Ukraine”, *Socio-economic problems and the state*. Vol. 2 (21), pp. 235-245.
45. Ministry of Education and Science of Ukraine (2020), “10 centers for collective use of scientific equipment have already been established in universities, by the end of the year there will be 15”, available at: <https://mon.gov.ua/ua/news/uzhe-stvoreno-10-centriv-kolektivnogo-koristuvannya-naukovim-obladnanniam-v-universitetah-do-kincy-roku-yih-bude-15-liliya-grinevich> (Accessed 30 Sep 2021).

Стаття надійшла до редакції 05.10.2021 р.